İKV BİLGİ NOTU

AB'NİN TİCARET ANLAŞMALARININ UYGULANMASI VE DENETİMİNE İLİŞKİN RAPOR YAYIMLANDI

Ahmet Emre Usta, İKV Uzmanı

Avrupa Komisyonu, 28 Eylül 2026 tarihinde, AB Ticaret ve Ekonomik Güvenlik Politikasının Uygulanması ve Denetimine İlişkin Raporu'nu yayımladı.[1] Rapor, AB'nin tercihli ticaret anlaşmaları ile Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kapsamındaki uluslararası ticaret taahhütlerinin uygulanması ve denetlenmesine odaklanırken, 2025 yılında yürütülen başlıca faaliyetleri ve elde edilen sonuçları ortaya koyuyor. Komisyon, ticaret anlaşmalarının etkin uygulanmasının AB şirketlerinin dış pazarlara erişimini kolaylaştırdığını, tedarik zincirlerinin dayanıklılığını artırdığını ve Birliğin ticari bağımlılıklarını azaltmasına katkı sağladığını vurguluyor.

2025 yılı sonunda AB'nin 76 ticaret ortağını kapsayan 44 tercihli ticaret anlaşması yürürlükteyken, bu ülkeler Birliğin toplam dış ticaretinin %46,3'ünü oluşturdu. AB'nin tercihli ortaklarıyla gerçekleştirdiği toplam ticaret 2,39 trilyon avroya ulaşırken, bunun 1,34 trilyon avrosu ihracat ve 1,05 trilyon avrosu ithalat oldu. AB'nin tercihli ortaklarıyla ticaret fazlası 276 milyar avrodan (2024 yılı) 289 milyar avroya (2025 yılı) yükseldi. 2025 yılı ile 2026'nın ilk çeyreğinde Mercosur, Meksika, Endonezya, Hindistan ve Avustralya ile sonuçlandırılan anlaşmaların yürürlüğe girmesiyle AB'nin tercihli ticaretinin toplam dış ticaret içindeki payının %53,3'e çıkması bekleniyor. Türkiye, AB'nin tercihli ticaret ortakları arasındaki önemli konumunu korudu. 2025 yılında Birleşik Krallık, AB'nin tercihli ortaklarla ticaretinin %21,1'ini oluştururken, Birleşik Krallık'ın ardından %15,2 ile İsviçre ve %9,1 ile Türkiye geldi.

AB'nin tercihli ortaklarıyla mal ticareti 2024-2025 döneminde %3,1 artarken, Birliğin tüm ticaret ortaklarıyla toplam mal ticaretindeki artış %2,1, serbest ticaret anlaşması bulunmayan ortaklarla ticaretteki artış ise %1,4 seviyesinde kaldı. Benzer şekilde AB'nin tercihli ortaklarına mal ihracatı %3,3 artarken, tüm ortaklara ihracat %2 ve tercihli anlaşma bulunmayan ortaklara ihracat yalnızca %0,6 yükseldi. Tarım-gıda ticaretindeki fark daha da belirginleşti. AB'nin tercihli ortaklarıyla tarım-gıda ticareti %6,9 büyürken, bu oran tercihli anlaşması olmayan ülkelerle ticarette %1,5 ve tüm ortaklarla ticarette %4,6 olarak gerçekleşti.

AB'nin ticaret anlaşmaları aynı zamanda Birliğin ekonomik güvenlik ve tedarik çeşitlendirmesi politikalarının araçlarından biri hâline geliyor. Rapora göre tercihli ticaret ortakları AB'nin kritik ham madde ithalatının yaklaşık dörtte birini sağlıyor. AB'nin Kanada'dan kritik ham madde ithalatı 2025 yılında değer bazında %62 artarak 3,3 milyar avroya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden ithalatı ise %79 artarak 2,9 milyar avroya ulaştı. Komisyon, ticaret anlaşmalarının enerji ve ham madde gibi kritik girdiler

[1] European Commission, "EU Trade Agreements Continue to Benefit European Businesses", 28.09.2026, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_1983

bakımından tek bir kaynağa aşırı bağımlılığın azaltılmasına ve tedarik zincirlerinin çeşitlendirilmesine katkıda bulunduğunu belirtiyor.

Raporda AB'nin değişen jeopolitik koşullarda ticaret anlaşmaları ağını ihracat pazarlarını çeşitlendirmek amacıyla da kullandığı belirtiliyor. Nitekim AB'nin Rusya'ya mal ihracatı 2025 yılında 2019-2021 ortalamasına göre 54,5 milyar avro azalırken, aynı dönemde serbest ticaret anlaşması bulunan ülkelere ihracattaki artış 250 milyar avroyu aştı. Araç ve araç parçalarında Rusya pazarında yaşanan 8 milyar avroluk kayıp yalnızca Birleşik Krallık'a yönelik ihracattaki 9,7 milyar avroluk artışla telafi edilirken, elektrikli makine ihracatındaki düşüş de İsviçre, Birleşik Krallık, Meksika ve Norveç gibi pazarlardaki artışlarla dengelendi.

Komisyonun ticaret anlaşmalarının uygulanması kadar pazara erişimin önündeki engellerin kaldırılmasına da ağırlık verdiği görülüyor. 2025 yılında Komisyonun Pazara Erişim Veri Tabanı'na 13 yeni ticaret engeli kaydedilirken, 14 ticaret ortağındaki 20 engel tamamen veya kısmen kaldırıldı. Çözüme kavuşturulan engellerin %45'i tarım ve balıkçılık sektörüne, %20'si ise farklı sektörleri birlikte etkileyen yatay düzenlemelere ilişkindi. Komisyon bu sonuçların ikili temaslar, ticaret anlaşmaları kapsamındaki kurumsal mekanizmalar ve DTÖ kanallarının birlikte kullanılmasıyla elde edildiğini belirtiyor.

AB şirketleri ve sektör temsilcilerinin dış pazarlarda karşılaştıkları ticaret engellerini doğrudan Komisyona iletebildikleri "Tek Başvuru Noktası" da ticaret politikasının uygulanmasında önemini artırıyor. Sistem 2025 yılında 21 ticaret ortağına ilişkin 40 dış şikâyet aldı. Şikâyetlerin %28'i Güney Komşuluk ülkeleri, Orta Doğu, Türkiye, Rusya ve Orta Asya'yı kapsayan bölgeye ilişkin olurken, %27'si Güney ve Güneydoğu Asya, Avustralya ve Yeni Zelanda bölgesinden geldi. Bununla birlikte rapordaki bölgesel sınıflandırmanın Türkiye'ye özgü şikâyet sayısını göstermediğinin altını çizmek gerekiyor.

Uyuşmazlıkların çözümü de AB'nin ticaret politikasını uygulama araçları arasındaki yerini koruyor. Rapora göre DTÖ Temyiz Organı'nın işlevsizliği üzerine oluşturulan Çok Taraflı Geçici Temyiz Tahkim Düzenlemesi (MPIA), 2026 başı itibarıyla üye ülkeler dâhil 61 DTÖ üyesini ve dünya ticaretinin yaklaşık %60'ını kapsıyor. AB, 2025 yılında Çin ve Kolombiya ile yürüttüğü bazı uyuşmazlıklarda olumlu sonuçlar elde ederken, DTÖ mekanizmalarını ve ikili anlaşmalardaki uyuşmazlık çözüm yollarını birlikte kullanmaya devam etti.